

29 Αυγούστου, 1989

[Α. ΛΟΪΖΟΥ, Π., ΜΑΛΑΧΤΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ, ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ,  
ΠΙΚΗΣ, ΚΟΥΡΡΗΣ, ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΟΓΙΑΤΖΗΣ,  
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΗΣ, ΝΙΚΗΤΑΣ, ΑΡΤΕΜΙΔΗΣ, Δ/στές]

ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 149(Β) ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΑΙΤΗΣΗ ΓΙΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΑΔΕΙΑ ΤΟΥ ΑΝΩΤΑΤΟΥ  
ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ ΚΑΝ. 15(2)(Β) ΤΟΥ  
ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΑΝΩΤΑΤΟΥ  
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ 1962 ΓΙΑ ΕΝΑΡΞΗ  
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 145(Β) ΤΟΥ  
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ.

Η ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΣ ΑΓΙΩΤΑΤΗ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ  
ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΠΟΥ ΕΚΠΡΟΣΩΠΕΙΤΑΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ  
ΤΙΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΤΗΣ ΧΑΡΤΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΕΡΑ  
ΣΥΝΟΔΟ ΜΕ ΟΛΑ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ:

- (α) ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟ ΝΕΑΣ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΗΣ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ  
ΚΥΠΡΟΥ Κ.Κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟ
- (β) ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΠΑΦΟΥ Κ.Κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟ
- (γ) ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΚΙΤΙΟΥ Κ.Κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟ
- (δ) ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ Κ.Κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟ
- (ε) ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΛΕΜΕΣΟΥ Κ.Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΟ
- (στ) ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΜΟΡΦΟΥ Κ.Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΟ
- (ζ) ΧΩΡΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ Κ.Κ. ΒΑΡΝΑΒΑ ΚΑΙ/Ή ΤΩΝ  
ΩΣ ΑΝΩ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΑΡΧΙΕΡΕΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΣ,

Αιτητές.

(Αίτηση Αρ. 1/89)

5

---

*Συνταγματικό Δίκαιο — Ερμηνεία Συντάγματος από το Ανώτατο  
Δικαστήριο δυνάμει του Αρθρου 149(β) του Συντάγματος — Ασάφεια —  
Έννοια — Άμεσο έννομο συμφέρον Αιτούντος — Ο Διαδικαστικός  
Κανονισμός του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου, 1962 —  
Καν. 15(2) — Ο Περί της Πρώτης Τροποποίησης του Συντάγματος  
Νόμος, 1989 — Ασάφεια στο Άρθρο 182.3 σε συσχέτισμό με το Άρθρο  
111 του Συντάγματος.*

Το επίδικο θέμα είναι αν πρέπει να παραχωρηθή άδεια στην Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία της Κύπρου να προχωρήσει με διαδικασία ερμηνείας, λόγω ασάφειας, του Άρθρου 182.3 του Συντάγματος. Το θέμα προέκυψε από την ψήφιση του Περί της Πρώτης Τροποποίησης του Συντάγματος Νόμου, 1989, από πλειοψηφία πέραν των 2/3 των παρόντων και ψηφισάντων Ελληνοκυπρίων Βουλευτών. 5

Το Ανώτατο Δικαστήριο, αποδεχόμενο την Αίτηση για Άδεια, απεφάσισε, διαφωνούντος του Δικαστή Αρτεμίδα:

1. Το εννοιολογικό στοιχείο του όρου ασάφεια διατυπώθηκε στην υπόθεση *Επιτροπής Σιτηρών Κύπρου ν. Συνεργατικής Πιστωτικής Εταιρείας Νέας Βαυλής* 4 Α.Α.Σ.Δ 91. Η ύπαρξη ασάφειας εν τη εννοία αυτή είναι απαραίτητη προϋπόθεση της παροχής Αδείας προς έναρξη διαδικασίας ερμηνείας του Συντάγματος βάσει το Άρθρου 149(2). Η δεύτερη προϋπόθεση είναι ότι ο Αιτών πρέπει να έχει άμεσο έννομο συμφέρον. 15
2. Με βάση την πιο πάνω έννοια του όρου "ασάφεια", το συμπέρασμα είναι ότι υπάρχει ασάφεια στο Άρθρο 182.3 σε συσχέτισμό με άλλα Άρθρα και ιδία το 111 του Συντάγματος. Είναι φανερό ότι οι Αιτούντες έχουν άμεσο έννομο συμφέρον. 20

*Η Αίτηση επιτυγχάνει.*

*Αναφερόμενες υποθέσεις:*

*Πρόεδρος της Δημοκρατίας ν. Βουλής των Αντιπροσώπων (1986) 3 Α.Α.Δ. 1439,* 30

*Λαδάς και Άλλοι (1985) 3 Α.Α.Δ. 2823,*

*Πετρίδης ν. Ελληνικής Κοινοτικής Συνέλευσης (1963) 2 Α.Α.Δ. 417,*

*Επιτροπή Σιτηρών Κύπρου ν. Συνεργατικής Πιστωτικής Εταιρείας Νέας Βαυλής 4 Α.Α.Σ.Δ. 91.* 35

### **Αίτηση.**

Αίτηση από την Αυτοκέφαλη Αγιωτάτη Ορθόδοξο και Αποστολική Εκκλησία της Κύπρου για άδεια για έναρξη διαδικασίας που αποσκοπεί στην ερμηνεία συγκεκριμένης 40

Συνταγματικής διάταξης του Άρθρου 182.3 κατά την έννοια του Άρθρου 149(β) του Συντάγματος.

5 Α. Τριανταφυλλίδης και Κ. Χρυσστομίδης, για τους Αιτητές.

Ε. Ευσταθίου και Α. Ανδρέου, για τη Βουλή των Αντιπροσώπων.

10 Μ. Τριανταφυλλίδης, Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας ως Amicus Curiae με τους Α. Παπασάββα, Ανώτερο Δικηγόρο της Δημοκρατίας και Δ. Παπαδοπούλου (κα) και Τ. Πολυχρονίδου (δ/νίς), Δικηγόρους της Δημοκρατίας Β'.

15 Α. ΛΟΪΖΟΥ, Π.: Την απόφαση της Ολομέλειας, με την οποία συμφωνούν όλα τα μέλη του Δικαστηρίου εκτός από το Δικαστή Αρτεμίδα, θα εκδώσει ο Δικαστής Νικήτας.

20 ΝΙΚΗΤΑΣ, Δ.: Το ζήτημα που τίθεται στη διαδικασία αυτή είναι αν το δικαστήριο θα χορηγήσει άδεια στην Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία της Κύπρου για έναρξη διαδικασίας που αποσκοπεί στην ερμηνεία συγκεκριμένης συνταγματικής διάταξης του άρθρου 182.3 κατά την έννοια του άρθρου 149(β) του Συντάγματος.

25 Την αίτηση υποβάλλει η Ιερά Σύνοδος που εκπροσωπεί την Εκκλησία σύμφωνα με τον Καταστατικό της Χάρτη. Όμως, κατονομάζονται αιτητές όλα τα μέλη της Ιεράς Συνόδου που διαξενυκτικά προσφεύγουν στο Δικαστήριο και υπό την ατομική αρχιερατική τους ιδιότητα.

30 Θα ήταν χρήσιμο από την αρχή ν'αναφέρουμε συνοπτικά το ιστορικό που οδήγησε στην κατάθεση της αίτησης. Στις 12 Ιουνίου η Βουλή των Αντιπροσώπων ψήφισε το νόμο "Ο Περί Πρώτης Τροποποίησης του Συντάγματος Νόμος του 1989" που έχει επιφέρει ριζική μεταβολή των διατάξεων του άρθρου 35 111 του Συντάγματος. Ο νόμος ψηφίστηκε με πλειοψηφία πέραν των δύο τρίτων του όλου αριθμού των Ελλήνων Βουλευτών. Παρά τις αντιρροήσεις της Ιεράς Συνόδου, που διατύπωσε την επομένη της θέσπισης του νόμου και το αίτημά της 40 προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για αναπομπή του νόμου ή αναφορά του στο Ανώτατο Δικαστήριο για γνωμάτευση, ο νόμος εκδόθηκε με δημοσίευση στην Εφημερίδα της

Δημοκρατίας τις 17 Ιουνίου.

Η παράγραφος (β) του Άρθρου 149, στην οποία εδράζεται, η αίτηση, ορίζει ότι το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο έχει αποκλειστική δικαιοδοσία “ερμηνείας του παρόντος Συντάγματος εν περιπτώσει ασαφείας”. Θα πρέπει να λεχθεί εδώ ότι η αρμοδιότητα που απονέμει το Άρθρο 149 ασκείται, μετά το 1964, από το Ανώτατο Δικαστήριο βάσει των διατάξεων του Περί Απονομής της Δικαιοσύνης (Ποικίλαι Διατάξεις), Νόμου 1964 (33/64).

Η διαδικαστική πρόσβαση στο δικαστήριο δεν είναι ανέλεγκτη. Ρυθμίζεται από το Διαδικαστικό Κανονισμό του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου 1962 και συγκεκριμένα τον Κανονισμό 15(β), που επικαλούνται οι αιτητές στην προκειμένη περίπτωση. Για την υποβολή αίτησης με αντικείμενο την ερμηνεία του Συντάγματος σε περίπτωση ασαφείας απαιτείται η προηγούμενη άδεια του Δικαστηρίου.

Κατά τη συζήτηση ο δικηγόρος της Εκκλησίας με διεξοδική επιχειρηματολογία, που ανέπτυξε στα πλαίσια της νομολογίας, υποστήριξε ότι στο προκείμενο υπάρχει συνδρομή όλων των προϋποθέσεων για παραχώρηση άδειας. Το θέμα της “ασάφειας” εντοπίστηκε από το συνήγορο στη διάσταση γνώμης μεταξύ Εκκλησίας και Βουλής αναφορικά με το νοηματικό περιεχόμενο των διατάξεων του άρθρου 182 του Συντάγματος. Σύμφωνα με την εισήγηση το στοιχείο της “ασάφειας”, όπως προσδιορίστηκε από τη νομολογία, ενυπάρχει στο ίδιο το νομοθέτημα, που στο προοίμιο του υιοθετεί απόσπασμα από τη γνωμάτευση της πλειοψηφίας της Ολομέλειας του Δικαστηρίου στην αναφορά του *Προέδρου της Δημοκρατίας ν. Βουλής των Αντιπροσώπων* (1986) 3 Α.Α.Δ. 1439 στη σελ. 1444 και που αφορά στην απαιτούμενη πλειοψηφία για έγκυρη τροποποίηση του Συντάγματος. Παραθέτουμε αυτούσιο το σχετικό απόσπασμα.

“Το Ανώτατο Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι λόγοι που προβάλλονται για τις τροποποιήσεις, με τον υπό κρίση Νόμο, των Άρθρων 63 και 66 του Συντάγματος, όσον σοβαροί και αν είναι, δεν είναι υπό τις παρούσες συνθήκες στην Κύπρο, επιτακτικότεροι της υπέρτατης πολιτειακής ανάγκης να μην τροποποιηθούν τα εν λόγω Άρθρα 63 και 66,

5 οι πρόνοιες των οποίων αφορούν και τις δύο κοινότητες, χωρίς τη συμμετοχή Βουλευτών και των δύο κοινοτήτων στη ψήφιση του υπό κρίση Νόμου, όπως απαιτείται από την παράγραφο 3 του Άρθρου 182 του Συντάγματος εν σχέσει με τροποποίηση μη θεμελιωδών Άρθρων του Συντάγματος”.

10 Είναι η θέση της Βουλής ότι η Εκκλησία δεν νομιμοποιείται στο αίτημά της εφόσον δεν υφίσταται εκκρεμής διαδικασία. Ή με άλλα λόγια δεν έχει δικαίωμα να ζητήσει τη γνώμη του Ανωτάτου Δικαστηρίου έξω από τα πλαίσια μίας κανονικής αγωγής ή έστω μιας διαδικασίας που έχει δικαστική υφή. Η διέ-

15 ξεξοδος όμως, ανέφερε ο δικηγόρος της Βουλής, υπάρχει. Κάθε πολίτης, που είναι μέλος του πληρώματος της Εκκλησίας και έχει θιγεί νομικό του δικαίωμα, έχει ελεύθερη πρόσβαση στο Δικαστήριο βάσει άλλων διατάξεων για επίλυση του θέματος. Το αίτημα της Εκκλησίας βρίσκεται έξω από το όριο της δικαι-

20 οδοσίας του Άρθρου 149. Τα υπόλοιπα επιχειρήματα, που ο συνήγορος συνάρτησε με το υπάρχον νομολογιακό υλικό, έχουν σαν άξονα το εννοιακό περιεχόμενο του όρου “ασάφεια” και τη θέση ότι το Άρθρο 182 δεν χρήζει ερμηνείας λόγω ασά-

φειας.

25 Ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας που πήρε μέρος στη διαδικασία σαν “φίλος του Δικαστηρίου” (AMICUS CURIAE), περιορίστηκε σε μια ενδεδεχθή και χρήσιμη αναφορά στην πορεία της νομολογίας στο εξεταζόμενο ζήτημα.

30 Το Άρθρο 149 έχει δικαιοδοτική υπόσταση η δε αρμοδιότητα που δημιουργεί ανήκει αποκλειστικά στο Ανώτατο Δικαστήριο: *Αίτηση Γεωργίου Λαδά και Άλλων* (1985) 3 Α.Α.Δ. 2823, 2827 και 2828. Η παράγραφος (β) του άρθρου έτυχε ομοιόμορφης δικαστικής ερμηνείας τόσο από την απώ-

35 τερη όσον και την πιο πρόσφατη νομολογία. Με μοναδική παρέκκλιση απόφαση του 1963, που υιοθέτησε την ερμηνευτική προσέγγιση της έννοιας “ασάφεια” που επικρατεί στο κοινό δίκαιο: *Πετρίδης ν. Ελληνικής Κοινοτικής Συνέλευσης* (1963) 2 Α.Α.Δ. 417, 426 και 427.

40 Τα εννοιολογικά στοιχεία του όρου “ασάφεια” (που απαντάται στο Άρθρο 149(β)) έχουν επίκεντρο την ύπαρξη αντιγνωμίας ή διχογνωμίας, εκτός άλλων, και μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών αναφορικά με το αληθινό νόημα της δοσμένης

συνταγματικής διάταξης. Η άποψη αυτή διατυπώθηκε πρώτα στην υπόθεση *Επιτροπής Σιτηρών Κύπρου ν. Συνεργατικής Πιστωτικής Εταιρείας Νέας Βαυλίας* 4 Α.Α.Σ.Δ. 91, και 92 και 93. Έκτοτε στις περιπτώσεις που ανέκυψε το θέμα εφαρμόζεται απαρέγκλιτα ο ορισμός που έδωσε η παραπάνω απόφαση. Το πιο πρόσφατο παράδειγμα είναι η απόφαση στην υπόθεση *Λαδά*, ανωτέρω. Οι αποφάσεις αυτές αποτελούν, εξαιτίας του κύρους της προέλευσής τους, δεσμευτικό καθοδηγητικό παράγοντα και δεν προκύπτει αναγκαιότητα ανατροπής τους.

Οι δικαστές Πικής και Κούρρης, παρά τη διαφωνία τους με την απόφαση της πλειοψηφίας στην υπόθεση *Λαδά* ως προς το πλαίσιο, θέση και χαρακτήρα του Άρθρου 149 στη συνταγματική διάρθρωση και τις επιφυλάξεις που διατηρούν ως προς την ορθότητα της γνώμης της πλειοψηφίας, κρίνουν ότι δεν συντρέχουν ικανοποιητικοί λόγοι που να δικαιολογούν απόκλιση από τη γνώμη της πλειοψηφίας. Ιδιαίτερα ενόψει του γεγονότος ότι το θέμα αφορά την ευχέρεια προσφυγής στο δικαστήριο.

Η επισήμανση του υπάρχοντος νομολογιακού υλικού μας οδηγεί αναπότρεπτα στη διαπίστωση ότι αποτελεί αυστηρή προϋπόθεση για παραχώρηση άδειας προς έναρξη διαδικασίας στα πλαίσια του Άρθρου 149 η ύπαρξη ασάφειας διάταξης του Συνταγματικού Νόμου με την έννοια που προεκθέσαμε και που χρήζει ερμηνείας. Υπάρχει όμως και μια άλλη προϋπόθεση. Αφορά στο παραδεκτό μίας αίτησης προς το Ανώτατο Δικαστήριο. Η δικαιοδοσία του δικαστηρίου μπορεί να υπάρξει μόνο όταν ο αιτών έχει άμεσο έννομο συμφέρον.

Από τα πιο πάνω φαίνεται ότι υπάρχει εκ πρώτης όψεως θέμα ασάφειας του Άρθρου 182.3 του Συντάγματος σε συσχέτισμό με άλλα άρθρα και ειδικά το Άρθρο 111.

Ενόψει του Άρθρου 111 του Συντάγματος και του επίμαχου νομοθετήματος ικανοποιείται η προϋπόθεση της ύπαρξης εννόμου συμφέροντος.

Κατά συνέπεια το Δικαστήριο εκδίδει την ακόλουθη διαταγή:

- 1) Χορηγείται άδεια στην Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία της

Κύπρου η οποία εκπροσωπείται από την Ιερά Σύνοδο της για έναρξη διαδικασίας δυνάμει της παραγράφου (β) του Άρθρου 149 του Συντάγματος για την ερμηνεία της ισχυριζόμενης ασάφειας του Άρθρου 182.3.

5

2) Η διαδικασία να αρχίσει με καταχώρηση αίτησης μέσα σε δεκαπέντε μέρες από σήμερα. Η αίτηση να συνοδεύεται από γραπτή έκθεση που να καθορίζει την ισχυριζόμενη ασάφεια και στην οποία να εκτίθενται οι απόψεις των αιτητών.

10

3) Η αίτηση να επιδοθεί στη Βουλή των Αντιπροσώπων και το Γενικό Εισαγγελέα ως Νομικό Σύμβουλο του Προέδρου της Δημοκρατίας.

15

4) Η Βουλή των Αντιπροσώπων και ο Γενικός Εισαγγελέας έχουν το δικαίωμα να καταχωρήσουν και να επιδώσουν στους αιτητές γραπτή έκθεση των απόψεών τους, αναφορικά με την ισχυριζόμενη ασάφεια, μέσα σε δεκαπέντε μέρες από την επίδοση της αίτησης.

20

5) Η αίτηση που θα υποβληθεί ορίζεται για ακρόαση στις 16 Οκτωβρίου 1989 και ώραν 9:30 π.μ.

25

ΑΡΤΕΜΙΔΗΣ, Δ.: Λυπούμαι που θα διαφωνήσω με το σύνολο των συναδέλφων μου. Μετά όμως από βασανιστική σκέψη θεώρησα χρέος μου να διατηρήσω τις απόψεις μου, τις οποίες και προχωρώ να εκφράσω.

30

Με την κρινόμενη αίτηση η Αυτοκέφαλος Αγιωτάτη Ορθόδοξος και Αποστολική Εκκλησία της Κύπρου, που εκπροσωπείται από την Ιερά Σύνοδο, ζητά άδεια από το Ανώτατο Δικαστήριο, βάσει του Καν. 15(2)(β) του Διαδικαστικού Κανονισμού του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου του 1962, για την έναρξη διαδικασίας δυνάμει του Άρθρου 149(β) του Συντάγματος, που προνοεί τα εξής:

35

“Το Ανώτατον Συνταγματικόν Δικαστήριον κέκτηται αποκλειστική δικαιοδοσίαν

40

(α) .....

(β) ερμηνείας του παρόντος Συντάγματος εν περιπτώσει ασαφείας, λαμβανομένου υπ'όψιν και του κειμένου των συμφωνιών Ζυρίχης της 11ης Φεβρουαρίου, 1959, και Λονδίνου της 19ης Φεβρουαρίου, 1959 κατά τε το γράμμα και το πνεύμα αυτών".

5

Τα κριτήρια που ισχύουν για την εφαρμογή του Άρθρου 149(β) του Συντάγματος, τόσο στο στάδιο της παροχής άδειας για την έναρξη διαδικασίας δυνάμει των προνοιών του για ερμηνεία από το Ανώτατο Δικαστήριο περίπτωσης ασαφείας διατάξεως του Συντάγματος, όσο και στην εξέταση της ουσίας της αιτήσεως, έχουν πρόσφατα καθοριστεί στην υπόθεση *Λαδάς και Άλλοι* (1985) 3 Α.Α.Δ. σελ. 2823 και 2845 αντίστοιχα.

10

Η απόφαση στην πιο πάνω υπόθεση ελήφθη από την πλειοψηφία της Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου και ευθυγραμμίζει τη νομολογία πάνω στο ζήτημα. Το Ανώτατο Δικαστήριο έχει υποχρέωση να ακολουθήσει την αιτιολογία της απόφασης αυτής γιατί παρέκκλιση από πρόσφατη νομολογία του θα ήταν ενάντια στην αρχή του επιθυμητού της βεβαιότητας του Δικαίου.

15

20

Στην υπόθεση *Λαδάς και Άλλοι* αιτούντες ήσαν οι βουλευτές του Δημοκρατικού Κόμματος, οι οποίοι ζητούσαν άδεια, δυνάμει του Καν. 15(2)(β) για έναρξη διαδικασίας βάσει του Άρθρου 149(β) του Συντάγματος, για ερμηνεία λόγω ασαφείας του Άρθρου 72 του Συντάγματος αναφορικά με την εκλογή του Προέδρου της Βουλής των Αντιπροσώπων.

25

Το Ανώτατο Δικαστήριο έδωσε την άδεια, αντικείμενο της αίτησης, η δε αιτιολόγησή του βασίστηκε πάνω σε δύο λόγους, που εφαρμόζονται, κατά την γνώμη μου, άμεσα στην κρινόμενη αίτηση. Οι λόγοι αυτοί είναι οι εξής:

30

(α) Οι αιτούντες βουλευτές επηρεάζονταν άμεσα από την ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 72 του Συντάγματος αναφορικά με την εκλογή του Προέδρου της Βουλής των Αντιπροσώπων και επομένως ενομιμοποιούντο στην καταχώρηση της αίτησης. Πρόσθετα το Ανώτατο Δικαστήριο δεχόμενο την αίτηση για άδεια, ανέφερε ότι η εκλογή του Προέδρου της Βουλής των Αντιπροσώπων είχε ύψιστη πολιτειακή σημασία. Γι' αυτό το λόγο το

35

40



Δικαστήριο έκρινε ότι έπρεπε να επιληφθεί της αίτησης.

- 5 β) Εκ πρώτης όψεως υπήρχε προς εξέταση θέμα ασάφειας του Άρθρου 72 του Συντάγματος, σε συσχετισμό με το Άρθρο 78.1.

10 Τα γεγονότα της υπόθεσης σε συντομία ήσαν ως εξής: Η εκλογή Προέδρου της Βουλής των Αντιπροσώπων αναμενόταν να έχει προβληματική εξέλιξη, λόγω της αριθμητικής δύναμης των κομμάτων, σ' αυτή, γιατί το Άρθρο 72 του Συντάγματος προβλέπει μεν ότι ο Πρόεδρος της Βουλής είναι Έλληνας και εκλέγεται από τους βουλευτές της Ελληνικής Κοινότητας, αλλά δεν κάμνει οποιαδήποτε πρόνοια του είδους της πλειοψηφίας που πρέπει να εξασφαλιστεί για την εκλογή του, ενώ το Άρθρο 78.1 κάμνει γενική πρόνοια για την πλειοψηφία που χρειάζεται για τους νόμους και αποφάσεις της Βουλής των Αντιπροσώπων καθορίζοντας την απλή πλειοψηφία των παρόντων και ψηφίζόντων βουλευτών. Ενόψει δηλαδή των προνοιών των δύο Άρθρων εδημιουργείτο ασάφεια ως προς το είδος της πλειοψηφίας που χρειαζόταν για την εκλογή του Προέδρου της Βουλής. Ετίθετο επίσης το παράλληλο ερώτημα κατά πόσο η εκλογή αυτή ήταν "απόφαση" της Βουλής, μέσα στην έννοια του όρου του Άρθρου 78.1, ώστε να ισχύσουν οι προνοιές του αναφορικά με την προβλεπόμενη πλειοψηφία, σε συνδυασμό με το Άρθρο 72.

30 Από τα πιο πάνω συνάγονται, κατά την κρίση μου, τα εξής αναφορικά με τα κριτήρια που εκ πρώτης όψεως πρέπει να υπάρχουν για την παραχώρηση άδειας, βάσει των προνοιών του Καν. 15(2)(β), για την έναρξη διαδικασίας δυνάμει του Άρθρου 149(β) για ερμηνεία της προβαλλόμενης στην κρινόμενη αίτηση ασάφειας του Άρθρου 182.3 του Συντάγματος:

- 35 1. Οι αιτούντες πρέπει να δείξουν ότι επηρεάζονται άμεσα από την ερμηνεία και εφαρμογή του Άρθρου αυτού.
- 40 2. Πρέπει να καταδεικνύεται πως φαίνεται να υπάρχει προς εξέταση θέμα ασάφειας διατάξεως του Συντάγματος στην υπό κρίση αίτηση του Άρθρου 182.3, και
3. Η λύση της ασάφειας από το Ανώτατο Δικαστήριο επιζητείται για να εφαρμοστούν ορθά οι διατάξεις του

## Συντάγματος σε εκκρεμές ζήτημα.

Η Ιερά Σύνοδος στην κρινόμενη αίτηση πληροί, κατά τη γνώμη μου, το πρώτο κριτήριο και βέβαια δεν αμφισβητείται ότι πρόκειται περί ζητήματος ύψιστης πολιτειακής σημασίας. 5

Δεν ικανοποιεί όμως, κατά την κρίση μου, τα υπόλοιπα δύο κριτήρια. Απλή ανάγνωση τού επίδικου Άρθρου 182(3), που ενώ γινόταν συνεχής αναφορά σ'αυτό με τον αριθμό του, δε διαβάστηκε διά ζώσης, αποδεικνύει πως δεν παρουσιάζει οποι- 10  
αδήποτε ασάφεια. Το διαβάζω:

182.3 “Διά την ψήφισιν οιουδήποτε νόμου περί τροποποιή-  
σεως απαιτείται πλειοψηφία περιλαμβάνουσα τουλάχιστον 15  
τα δύο τρίτα του όλου αριθμού των εις την ελληνικήν κοινό-  
τητα ανηγόντων βουλευτών και τουλάχιστον τα δύο τρίτα  
του όλου αριθμού των εις την τουρκικήν κοινότητα ανηγό-  
ντων βουλευτών”.

Πρόσθετα, αν υπήρχε η ισχυριζόμενη ασάφεια η επίλυσή της 20  
δεν θα αφορούσε σε εκκρεμές ζήτημα που θα οδηγείτο στη νόμι-  
μη τελεσφόρησή του, εφόσον ο επίδικος Νόμος 95/89, έχει  
ψηφιστεί και εκδοθεί με τη δημοσίευσή του στην επίσημη εφη-  
μερίδα.

Η ουσία της υπόθεσης επικεντρώνεται στην εισήγηση των 25  
δικηγόρων της Ιεράς Συνόδου, ότι η ασάφεια αναφορικά με την  
ερμηνεία του Άρθρου 182(3) του Συντάγματος έχει προκύψει  
μετά τη γνωμάτευση του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην  
Αναφορά 1/86 *Πρόεδρος της Δημοκρατίας ν. Βουλής των* 30  
*Αντιπροσώπων* (1986) 3 Α.Α.Δ. 1439. Οι κρίσιμες λέξεις περιέ-  
χονται στην παράγραφο 5 της απόφασης της πλειοψηφίας της  
Ολομέλειας. Παραθέτω αυτούσια την παράγραφο αυτή με υπο-  
γραμμισμένες τις υπό αναφορά λέξεις.

35  
“Το Ανώτατο Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι  
λόγοι που προβάλλονται για τις τροποποιήσεις, με τον υπό  
κρίση Νόμο, των Άρθρων 63 και 66 του Συντάγματος, όσον  
σοβαροί και αν είναι, δεν είναι υπό τις παρούσες συνθήκες  
στην Κύπρο, επιτακτικότεροι της υπέρτατης πολιτειακής 40  
ανάγκης να μην τροποποιηθούν τα εν λόγω Άρθρα 63 και 66,  
οι πρόνοιες των οποίων αφορούν και τις δύο κοινότητες.”

χωρίς τη συμμετοχή Βουλευτών και των δύο κοινοτήτων στη ψήφιση του υπό κρίση Νόμου, όπως απαιτείται από την παράγραφο 3 του Άρθρου 182 του Συντάγματος εν σχέσει με τροποποίηση μη θεμελιωδών Άρθρων του Συντάγματος”.

5

Στο προοίμιο του επίδικου Νόμου η Βουλή των Αντιπροσώπων στην αιτιολόγηση, ούτως ειπείν, της θέσπισής του αναφέρει τα εξής:

10

“Και επειδή η Γνωμάτευση του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην Αναφορά του Προέδρου της Δημοκρατίας αρ. 1/86 σύμφωνα με την οποία κρίθηκε ως ανεπίτρεπτη η τροποποίηση των Άρθρων 63 και 66, που περιέχουν διατάξεις που αφορούν τόσο την ελληνική κοινότητα όσο και την τουρκική, δεν εμποδίζει την τροποποίηση συνταγματικών διατάξεων που αφορούν μόνο την ελληνική κοινότητα, όπως είναι οι διατάξεις του Άρθρου 111 του Συντάγματος.

15

20

Και επειδή το Άρθρο 111 του Συντάγματος αναφέρεται μόνο σε θέματα προσωπικού θεσμού πολιτών της Δημοκρατίας που ανήκουν στην ελληνική κοινότητα και δεν αφορούν ή επηρεάζουν με οποιοδήποτε τρόπο την τουρκική κοινότητα. .... κ.λ.π.”

25

Έτσι, οι δικηγόροι της Ιεράς Συνόδου για την υποστήριξη της εισήγησής τους για την ύπαρξη ασάφειας στην ερμηνεία του Άρθρου 182(3) αναφέρθηκαν και στην πιο πάνω παράγραφο του προοιμίου του Νόμου, για να δείξουν ότι η Βουλή των Αντιπροσώπων προχώρησε στην ψήφισή του επειδή θεώρησε πως η Γνωμάτευση στην Αναφορά 1/86 του Ανωτάτου Δικαστηρίου ερμηνεύει το Άρθρο 182(3) του Συντάγματος κατά τέτοιο τρόπο που να δίδει σ’αυτή την εξουσία τροποποίησης Άρθρων του Συντάγματος των οποίων οι πρόνοιες αφορούν μόνο στην Ελληνική Κοινότητα δίχως την ξεχωριστή πλειοψηφία των δύο τρίτων των Τούρκων αντιπροσώπων στη Βουλή.

30

35

40

Κατά τη γνώμη μου η πιο πάνω εισήγηση των δικηγόρων της Ιεράς Συνόδου είναι παντελώς εσφαλμένη για τους εξής λόγους: Η φράση “οι πρόνοιες των οποίων αφορούν και τις δύο κοινότητες” που παρεισέδυσαν στη Γνωμάτευση του Ανωτάτου Δικαστηρίου και που υπογραμμίζω πιο πάνω, είναι

ΟΒΙΤΕΡ ΔΙCΤΑ, δηλαδή εκ περισσοῦ και αχρείασθη για την  
 απόφαση του επίδικου ζήτηματος στη αναφορά και επομένως  
 δεν αποτελεί μέρος της αιτιολόγησής της. Στην αναφορά αυτή  
 το ζήτημα για το οποίο κλήθηκε το Ανώτατο Δικαστήριο να  
 γνωματεύσει ήταν κατά πόσο ο Νόμος, ο περί της Πρώτης 5  
 Τροποποίησης του Συντάγματος του 1986 που σκοπούσε  
 στην τροποποίηση μη θεμελιωδών, Άρθρων του Συντάγματος,  
 ήταν συνταγματικός ή όχι, ενόψει του γεγονότος ότι δεν ψηφί-  
 στηκε από τη ξεχωριστή πλειοψηφία των δύο τρίτων των 10  
 Τούρκων αντιπροσώπων, όπως ακριβώς την παρούσα υπόθε-  
 ση. Το Ανώτατο Δικαστήριο προχώρησε να ερευνήσει το ζήτη-  
 μα από τη σκοπιά μόνο του δικαίου της Ανάγκης, αν μπορού-  
 σε δηλαδή ο υπό κρίση νόμος να διασωθεί βάσει των αρχών του  
 Δικαίου της Ανάγκης, και κατέληξε σε αρνητική απάντηση με 15  
 συνέπεια να κηρυχθεί αντισυνταγματικός. Το ουσιαστικό  
 μέρος της αιτιολόγησής της Γνωμάτευσης περιέχεται στην  
 παράγραφο 5, που παραθέτω πιο πάνω. Αυτό και μόνο ήταν το  
 επίδικο ζήτημα στην αναφορά και δεν ετέθη άλλο νομικό θέμα  
 για έρευνα από το Ανώτατο Δικαστήριο και επομένως τίποτε 20  
 άλλο δεν αποφασίστηκε. Πρέπει επίσης να επισημάνω ότι η  
 γνωμάτευση του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην *Πρόεδρος της*  
*Δημοκρατίας v. Βουλής των Αντιπροσώπων*, που αναφέρεται  
 πιο πάνω, δόθηκε μετά από αναφορά του Προέδρου της  
 Δημοκρατίας στο Ανώτατο Δικαστήριο, το οποίο ερεύνησε το 25  
 ζήτημα, κατά πόσο δηλαδή ο υπό κρίση νόμος βρισκόταν σε  
 αντίθεση ή ασυμφωνία με διατάξεις του Συντάγματος, βάσει  
 του Άρθρου 142. Στην υπό κρίση αίτηση καλούμεθα μόνο να  
 αποφασίσουμε αν εκ πρώτης όψεως υπάρχει ασάφεια αναφο-  
 ρικά με την εφαρμογή και ερμηνεία του Άρθρου 182(3) του 30  
 Συντάγματος και όχι να ερευνήσουμε αν η Βουλή των  
 Αντιπροσώπων προχώρησε στη ψήφιση του Νόμου 95/89 ακο-  
 λουθώντας ή μη τις διατάξεις του Συντάγματος.

Είμαι επίσης της γνώμης ότι το προοίμιο ενός νομοθετήμα-  
 τος δεν λαμβάνεται υπόψη για να εξεταστεί κάτω από ποια 35  
 εντύπωση βρισκόταν η Βουλή των Αντιπροσώπων αναφορικά  
 με το νομικό καθεστώς της χώρας, ώστε να κριθεί κατά πόσο  
 Άρθρο του Συντάγματος περιέχει ασάφεια. Τούτο, στην κρίση  
 μου, εξαρτάται από το περιεχόμενο της συνταγματικής διάτα-  
 ξης και μόνο, που ερμηνεύεται βάσει των γνωστών νομικών 40  
 αρχών περί ερμηνείας. Αυτό εξάλλου συνάγεται και από το  
 περιεχόμενο του ίδιου του επίδικου Άρθρου που διαλαμβάνει

ότι στην επίλυση της ασάφειας λαμβάνονται υπόψη τα κείμενα των συμφωνιών Ζυρίχης και Λονδίνου κατά το γράμμα και το πνεύμα τους.

5 Για τους λόγους που αναφέρω πιο πάνω, θα απέρριπτα την αίτηση.

10

*Άδεια για έναρξη διαδικασίας δυνάμει του Άρθρου 149(β) χορηγείται κατά πλειοψηφία.*